

Osman Aqçoqraqlı

NENKECAN HANUM TÜRBEŞİ

Çeşmeler çağlap aqalar, mermer taşlar üstüne suv serpintileri sankim köz yaşları kibi töküleler. Lâkin nasıl bir sebeptendir ki, Toqtamış hannıñ dülber qızı böyle qasevetke dalğan, mundir. Arem bağçalarının gönce gülü başını eggen – inci daneleri kibi çıq tamları onıñ hafif yapraqları üzerinde titreyler. Nenkecan hanum ne şarqı (*yır*) yırlay, ne de tatlı sesi olğan sazını eline almay. Saznıñ kümüş tellerini ve sedef ziynetleriniñ üzerlerini hafif toz basqan – divar üstünde unutulıp yata. Nenkecan hanum şimdiden geri saz ile söyleşüvden vazgeçken.

Aremniñ çeşit tüs pencerelerinden parlaq ayhan qızınıñ köksündeki altınlar ve qıymetli taşlar üzerine ve onıñ sararıp solğan çereseine çeşit renk ziyalar serpe. Onıñ aqiq taşına beñzegen eki közü eñ qaranlıq geceni de öz ışığınen aydınlatur kibi parıldaylar...

Uyquda bulunğan şu saraynıñ qıymetli kilimleri üzerinde yavaş-yavaş kezine, lâkin köletke deseñ köletke degil, peri deseñ peri degil – nedir bu aceba?

...İşte, o geniş pencereniñ ögünde turdı. Saray bağçalarında gece quşçıqlarınıñ dertli-dertli ötüşüvlerini diqqatnen diñley ve aremniñ divarları: “Ah, Nenkecan! Ah, Nenkecan!” – deye muñlu bir inilti eşiteler. Diñleñiz – bu pek tesirli bir ikâyedir.

Qırım yigitleriniñ ziyeti ve yaraşığı demege lâyıq ve boy-postu kelişken Salâhiddin bek adında genç ve batır bir yigit bar edi ki, hannıñ qızı onıñ esir-i aşqına tutqun olğan edi. Nenkecannıñ qocaman babası Altın Ordu hanı Toqtamış onı nasıl olsa da sevmez edi. Amma hannıñ qızı gece-kündüz tek onı tüşüne edi. Büllür kibi tınıq havuzlarda altın tüslü balıqlarınıñ oynaması ve mis qoqulu bağçalardaki çeşit tüs çiçekleriniñ açması – yoq... Bularnıñ birisi oña teselli bermey ve Nenkecan olarnıñ iç birine aylanıp baqmay edi. Salâhiddin bekniñ de iç bir türlü kelmek itimalı yoq. Nasıl kele bilsin ki, arem pencereleriniñ parmaqlıqları qalın ve arem ağalarınıñ közleri pek açıq ve saray qapılarında tolu-qurallı qaravullar bekleyler!

Nenkecan hanum naqışlı ve ziyetli divannıñ yastıqları üzerine yavaşçıqtan tayandı. Onıñ sararıp solğan elleri qumaş bezler üzerine bayıldı. Bu esnada birden-birge qapınıñ alqası “şuv!” etken bir ses berip aşiq-maşuqları gıcırdadı... “Kim bu, aceba? Yoqsa arem ağası nevbetini bitirgen de, ketemi?” dep bu areketten havfqa kelgen han qızı, sankim yuqlamsırağan kibi, uzun ve qara kirpikleri arasından gizlice çevre-çetke baqa edi. Qapı açılğan soñ içerige yavaşçıqtan yeudiy qızı kirdi ve: “Saraynıñ yıldızı yuqlay, ğaliba? Kim bilir şimdi hanum sultan belki Salâhiddinni hayal etedir?” dep turar eken, onıñ ağzını aman o demde bir el kelip qapattı. Nenkecan hanum: “Alla aqqıçün söyle! Kimsin burada geceleyin?” – degende, aq çarşafqa bürüngen uzun boylu ve dülber qıyafetli yeudiy qızçığı tiz üstüne çökerek: “Ebet, hanum, cariyeniñizdir! Seniñ bahıtlı olmañ için canımı feda etmege azırdır... Ah, o şanlı yigit Salâhiddin bek barmı! Onıñ atı ruzgârdan çabiktir ve yarın o atına minerek saray qapısı yaqlarında bulunacaqtır” – degende, Nenkecan hanum eki elini yeudiy qızınıñ omuzlarına ataraq, yüzünü onıñ yüzüne qarşı çevirdi. Gira: “Hanum! Mende saña mahsus ediyelik kiyim bar” – degende Nenkecan acele-acele: “Aman! Ne deysiñ ya? Seni Salâhiddin bek yolladımı?” – dep hitap etti. Gira: “Ebet! Em o dedi ki, eger yigitler nişanlılarını ödek tölep alamasalar o vaqıt alıp qaçmaq adet ve şartlarındandır” – dedi. Nenkecan: “Gira! Qalq! Men şimdiden soñra han qızı degilim! Avam halq qızları kibi men de qaçacağım! Ah!.. Nenkecan Bağçasarayda eñ ğarip qız eken! O sevginen tolu yürekten başqa iç bir şeyge malik degil!” – dep el silkkende, Gira onı öperek arem odasından çıqtı. Yeudiy qızı qapınıñ artında biraz turdı. Onıñ iri ve siya közlerinde ve sararğan çeresinde bir hoşnutsızlıq ve açuv eseri körüne edi, dudaqlarını çirkin-çirkin bürüştirdi ve eşitilmeycek derecede ayaqlarını yerge yavaş-yavaş basıp saraynıñ başqa qapısına doğrudı. İş bu qapıdan Toqtamış hannıñ cariyeleri bulunğan odağa ketile edi.

Bağçasaraydan başlay, dağlar ve qayalıqlar arasından Salaçıqqa doğru ketken yolniñ üzerinde bir atlı kete edi. Bu kün sıcaq bir kün olup, küneş yolniñ eki tarafında uzanıp ketken qayalıqlarını qızdırı edi. Atlı ileriler eken, arqasından qara kölgesi dahi iyerir, lâkin atlıniñ kendisi kölgesinden daa ziyade qara. Onıñ üstünde qara çuğadan uzun bir qaftan ve başına da qara bir arabiy qalpaq kiygen. İşte, bu atlı karaimlerniñ “Qara Arabiy” dedikleri Yehuda Bihim edi ki, şeerden kele edi.

Yehuda Bihim corğası ile keter eken, çıplaq qaya üzerine urulğan keskin bir ayaq davuşı eşitti ve şu anda qarşısında tozlar köterilgenini kördi. Qarşı taraftan dahi bir atlı kele edi. Zamanniñ ükümüne köre o vaqıtniñ adamları yolda-qırda kettikleri vaqıt kelgen-keçkenlerden üşkünir ve bir fenalıq çıqmasın deye saqınıp davranaraq, er daqqada azır bulunır ediler. Buña köre Yehuda Bihim dahi kiyimi astında bulunğan qamasını qınından gizlice qurtarıp azırlandı.

Qarşıdan kelgen atlı arabiyge yaqınlaşqanda kördi ki, atlıniñ kök çekmeni altından kökregindeki Kavkaz kerevkesi yıltıray, kümüş sırma qaplı bir egri qılıç, yigitniñ atı sekirdikçe eki tarafına doğru sallanır, quvurçiq ve sıq saçlarınıñ üstüne yan kiygen Bağçasaray biçim qalpağı da yigitniñ başında pek yaqışıklı körüne edi. Qırmızı yüzünden ve kestane mıyıqlarınıñ astından ara-sıra közge çarpqan parlaq aq tişlerinden ve aybetli cesürane baqışlarından Yehuda Bihim bu atlıniñ yerli cesür yigitlerden biri Salâhiddin bek olğanını tanıya bildi. Onıñ bek oldığını tanıya bilmek küç bir şey degil edi. Zira öyle at, öyle kümüş sırmalı taqım ve öyle qural o zamanda yalıñız beklerde bulunmaq mümkün edi.

Eger kerek olsa urmaq ve ya dögmek için sağ qol daa qolay oldığından atlılarınñ er biri kendi qolayını közetip, biri-birinden uzaqlaştilar. Lâkin öyle yuvaş ve qorqaq qabilege mensüp karaim arabiyisi bir tatar askerini qorquta bilmeyecegi açıq aydın edi. Salâhiddin bek keçer eken arabiyge aylanıp bile baqmadı. Genç yigit tüşüncege dalğan, kendi yoluna kete ve dudaqları arasından yavaş-yavaş bir sesnen onıñ dünyada eñ ziyade sevdiği “Nenkecan!” adı eşitilir edi. Genç arabiy de yıraqdaki gögercin renkli dağlar ve musaffa kökniñ yüzünde ufuqqa doğru yol tutqan bir bulut parçasına baqaraq: “– Ah, Nenkecan!” – der edi. Lâkin o saatte arabiyiñ çırayı türlendi, sıq ve qara qaşlarını çattı. Onıñ sararğan çeresinde bir keder eseri ve çekişüv alâmetleri köründi.

Aylançiq ve taşlaq yol ile kettikçe, yuqarığa köterilerek, Yehuda Bihim Çufut Qaleniñ çıplaq qayaları tibine kelip yetti. Kirintili-çıqıntılı isarları ve qulleleri, yüksek dağniñ uçurımları boyunda qurulğan şu qaleni çoq acayıp bir halq kendine mesken etinmiş edi. Onıñ ealisi Musaviy karaimler, Qırım hanına itaat ve boysunuv üzre bulunaraq tatar biçimi urba kiyer ve tatar ile söyleşüv eter ediler. İslâm tatarlar olarğa toqunmayıp, yalıñız alım almaq ile sınırlanır ve olarnıñ alış-veriş ve sanatlarına qarışmaz ediler. Böyle olsa da, er alda, çufutlarğa igrenç köz ile baqılır edi ve der ediler ki, uluqat karaimler miskin ve zayıf millet olup ve ekserisiniñ başı ilâc qabul etmez çibanlar ve yaralar ile tolu, yani taz illetine oğrağan emişler. Karaimlerniñ uluqat eyi sanatları bar edi. Olar kibi san, qırmızı sahtiyan yapqan ustalar siyrek bulunıp, bir de acayıp yemiş bağçalarına malik ediler. Er alda yuvaş ve qorqaq karaimler, Qırım hanınıñ yağmacı orduları olarğa ücüm ete keldiklerinden sebep, öyle pek te raat yaşamaz ediler. Olar kendilerine başlıca oturaqlıq ettikleri, çıqılması pek qıyın Çufut ve Mangup qaleleriniñ etrafını yüksek ve qalın horasan (*kireç ve qum qarışması*) isarlar ve qulleler ile qoralap alır ediler. Olar için hususan eñ müteber turaqlıq yer Çufut Qalesi edi ki, Meydan dağı degen ormanlıq ve Yasafut deresi, dersiñ Quddus-ı Şerif (*İyerusalim*) dağlarını añdırı ediler. Ve şu Yasafut deresi içinde, qarma-qarışiq terekleriniñ kölgesi altında olarnıñ silsile ve ecdadı kömüli yata ediler. İşte burada esirler kibi yaşağan karaimler özlerinden yıraq bulunğan Filistin toprağınıñ asretini çekip ve olarnı amanlıqqa çıkarğan Musanı güya kelecük dep bekler ediler. O vaqıt karaimler kendi aralarından seçdikleri haham ve başqa ihtiyarlar idaresinde bulunır ediler. Olarnıñ rivayetine köre karaim milleti Çufut Qalede ta eki biñ dört yüz bilmem qaç yıldan beri yaşay emişler. Olarnıñ kendi aralarında oqumış uleması, yani hahamları da bulunır edi. İşte añdığımız genç Yehuda Bihim de zamanınıñ oqumış ulemasından sayılıp, karaimler arasında din hususunda yazdığı bir taqım kitapları ile adı añılaraq, kendisini tanıqtan ve sevdiren edi.

Yehuda Bihim aylançlıq yoldan kete-kete, qaleniñ büyük qapılarına kelgende, demir qapınıñ sürmeleri alınıp ve zıncırları güdürdep açıldı. Taştan oyulup yasalğan ve eki tarafında alçaq alçaq qobalar, ya da başqa türlü aytqanda, evler tizilgen tar yoldan keçer eken, arabiy atınıñ nalları taşlarğa çarparaq gürültisi eşitile edi. Bazı açıq qapılardan evlerniñ tandır ocaqlarında yaqılğan ateş alevleri ve üzerlerine çeşit örnekli basmalardan anterler kiygen, başları maramalı genç ve yaşlı karaim qadınları ve qızçıqları körünir edi. Qale soqaqlarında uzun boylu ve qara çereli, başlarına beyaz ve qara sarıq sarğan ve üzerlerine qara ve uzun bunuş kiygen genç ve yaşlı karaimler ketip kelmekte ediler. Yehuda Bihim keter eken, kelgen-keçken yol berip oña büküniş ve sayğı eter ediler. Qale qapısına kirecekte sol tarafında qalğan ve uzaq zamanlar süresinde qaramtıraq bir tüs alğan taş qulleniñ ögünde süngüli qaravul oturğan – gögercin besley edi. Bir üyür gögercinler karaim qaravulınıñ eline, omuzlarına ve süngüsü üzerine üyürşerek, onıñ elinden yem aşay ediler. Yehuda Bihim biraz daa ileri kettikten soñra soqaqınıñ sol tarafında, büyük kenasenıñ (*karaim ibadethanesiniñ*) qomşılığında bulunğan evniñ qapısına kelgende atını hizmetçisine tuttıraraq, kendisi evine kirdi.

***

Yehuda Bihimniñ evi eki qat ve taştan yapılğan olup, Çufut Qale qayasınıñ eñ uçurım yerinde oldığından kendisi ve ayrı bir qalege beñzer edi. Onıñ küçüçük pencerelerinden avası açıq olğanda, ve ayrıca – aqşam üzeri kün qonacaq vaqıtta qarşısındaki dağlar arasından sanki küneş yüzüne bitişken kibi mavı tüs deñiz körünir edi. Divarları boyalı ve doğrama tavanlı evniñ içerisi tinçlıq ve Aşağı Meydan ormanlıqtan buraya iç bir türlü ses kelmez edi. Sözniñ qısqaşı – şu taş divarlarınıñ arasında bir sessizlik ve raatlıq üküm süre edi.

Yehuda Bihim, tirsekleri üzerine tayanmış oldığı alda, yılan terisi üstüne yazılmış eski bir Tevrat kitabına baqıp tura ve Tevrat kitabı da karaim kenasesiniñ eñ qıymetli nesnelere sayılıp, rivayetke köre o kitap da Musa aleyhisselâm zamanında yazılmış oldığına inanır ediler. Kürsü üzerinde ve raflarda bu kitaptan başqa “Yad Haqzaqu”, “Mitstsus Maymonida” ve “Sabil Hayruşa” kibi karaimce yazılı qandili Yehuda Bihim yeudilerni ayırdı etken mütefekkirane közlerinen ögündeki kitapqa baqıp qalğan edi. Kitapniñ saifesinde “insan, ösümlükler, çiçekler, deñizler, quşlar ve başqa cümle türelmişni yaratqan” dep ayılğan ve buña beñzer daa bir çoq ayetlerni oqudıqtan soñra, arbiy kitapni qapattı ve künniñ qondığı vaqıt, etrafına saçdığı ateşin ziyalarınıñ turdığı pencerege qarşı ellerini açaraq duağa başlap, eñ evel altın kibi yıldızlar parıldap turğan qoyu mavı kökke daa çoq vaqıt baqıp qaldı. Ğarip yıldız! Sanki ezeliy bir şeyler tüşünir ve qasevetle içerisi tolmuş da, o sebepten talğın bir alda titreye-titreye ışık saça. Ve dersiñ tarif olunmaz, faqat keçmiş bir bahıt, saadet ve quvançtan haber bermek istey edi. İşte, gece tolusu ile kendi ükümünü yürsetip başladı ve uyqunu yollayıp tüşler ve hayallerni uyandırdı. Genç arabiyiniñ göñlü acayip ve köz ögünden ketmegen bir taqım hayalat ile toldı, şu elmaz kibi parlaq yıldızlarnen qaplanmış gecede uyquğa dalmış Yehuda Bihim tüşünde dülber Nenkecanınıñ suretini körmekte edi. Hanumniñ başında büyük bir elmaz taş yatar, faqat han qızınıñ ayret tolu közleri elmazdan dahi ziyade ışık saçalar:

*Mevzun-ü, lâti- ü, nazik-ü ter
Baştan ayağa ziyne-ü fer
Şirin lebine zilal irişmez
Nazik beline hayal irişmez
Dendani sefide reşk encüm
Hali dahi can közüne merdüm
Gönce açılır tebessüm etse
Gevher saçılır tekellüm etse, –*

misalince Nenkecan hanum közlerni qamaştıracaq derecede dülber qıyafetke malik olup, arabiy onı Hansarayniñ gül bağçaları arasında körmekte ve sanki Bağçasaray çeşmeleriniñ zorlu

zorlu püskürüp aqması kibi onıñ yuvaş ve kederli ah ve zararını eşitir edi. Zavallı Yehudañ bütün hayalı yalıñız bir “Nenkecan!” ile toldı, pencereden esken yengil bir yelçikten sanki “Nenkecan!” sedası kelir edi. Uzaq bir yerden yuqusırağan sazñ telleri “Nenkecan!” – deye çala ediler.

Çevre-çet sessizlik içinde... Yehuda Bihim kördigi hayalet ve tüş tesirinden alev içinde qalmış başı ogünde açıq bulunğan Tevratñ üzerine sarqıp tüşti, manianı kitapñ kâğıtlarına tiygende közlerini açıp şaşmalayaraq: “Savaof!.. Yagus!” – deye mırıldanıp turarken Çufut Qale kenasesinden gece ibadetine mahsus işaret berilmege başlağan edi.

***

...Biz kelelim Bağçasarayğa. Alemullah! Bağçasaray bu qadar yıldızlı ve lâtif bir gece daa körmegendir! Onıñ bağçaları cennet bağlarını añdıralar! Güllerniñ, melevşelerniñ, sünbüllerniñ ve saire güzel çiçeklerniñ qoquları avanı toldırmışlar... Qaranlıq gecede çeşit renkli yanğan fenerler tereklerini yeşil yapraqlarını nurlandıraraq yanmaqtalar. Minareler, köşkler ve uyquda bulunğan sarayñ bölmeleri – bularñ cümlesini tatlı bir hayalet sarmış. Şu sessizlik alında bulunğan han sarayı ve onıñ köşkleri ile gül bağçaları “Elfu leyletin ve leylet” (*Biñ bir gece*) masalınıñ tarif ve tasvir ettigi acayip hayaletke misal ola bilecek bir derecede edi:

*Bir bağ-ı eremdir ki – gülü hazz ve elâdır
Elhaq buña, alat buña hoş ab-ı avadır.
Er bağçesi bir çemenistan-ı lâtafet
Er köşesi bir meclis-i pürfeyz ve sefadır.*

Şadırvanlardan dersini tirilik suvları püskürüp aqmaqta. Aremde bir sessizlik... Saray halqı uyquda. Yalıñız, aremniñ uzaq bir köşesindeki odaların birinde han ve genç Selime bulunırlar edi. Selimeniñ endamı İstanbul selbisi kibi nazik ve közleri aqiq taşı kibi yanar edi. Selime ğayet güzel olup, hannıñ eñ sevdiği cariyelerinden biri edi. Nenkecan! İşte, şu Nenkecan barmı! O Selimeniñ birinci kündeşi edi. Öyle ya!.. Ne için han kendi qızı Nenkecanı zavallı Selimeden de ziyade seve? Eñ birinci elâ cinis qumaşlarını oña ala ve er cietten sevgisi oña ziyade?.. Yoq! Selime bunu çekemez, bunu iç bir türlü afu etip olamaycaq...

Selime külümsirep: “– Menim sultanım! Ne emir ediyorlar? Cümle qulları uyquda. Han azretlerine nargileyi çubuqni men cariyesi azırlayacağım” – deyerek süslü nargileni qıymetli töşeme halınıñ üzerine qoyıp, kerbar ağızlıqni hannıñ eline tutturdı. Nargileniñ güzel qoqulu ateşinden mavımsı renkli tumanları burum-burum çıqıp çevrege dağılmağa başladı. Han Selimeden: “Qızım Nenkecan uyudımı, aceba?” – deye soray edi. Selimeniñ dudaqları titreyerek: “– Ne... ne... ke... ke... can, Nenecanmı?” – dedi ve hannıñ boynuna sarılaraq: “Bu gece Nenkecan hanım Salâhiddin bek ile saraydan furar ediyor (*qaçıp keteyata*). İç o padişanıñ iltifat ve muabbetine lâyıqmıdır?” – dep cevaplandı.

Bağçasaray soqaqlarında kimse qalmadı, qalabalıq bazar dağıldı. Tükânlar, qavehaneler qapandı. Qayalar tibinde bulunğan aqlama divarlı evçikler zor ila seçilir oldılar. Minareler birer qara qarartılar kibi kök yüzüne doğru uzanmışlar. Üyür-üyür yıldızlar ile bezetilgen tinçlıq bir gece. Yalıñız, Hansarayñ etegini yayqayaraqtan turmay aqmaqta olğan Küçük Suv (*Çürük Suv*) yavaş-yavaş şuvuldap aqması ve bazı ara-sıra saray qaravullarınıñ areketleri eşitle.

Beri tarafta, arem odasınıñ içinde Nenkecan hanım genç yeudiy qızınıñ elini kendi avuçına alaraq ve sankim avcı eline tüşmüş bir quşcığaz kibi titreyerekten: “– Gira! Ah, men qorqam! Yüregim çabalana!” – der edi. Gira: “– Hanım, nege qorqayırsıñ? Qorqacaq ne bar? Ortalıq çım-çirt... Belki o şimdi kelir” – deyerek etrafına baqındı ve yavaşçıq arem penceresiniñ çabağını yuqarığa köterdi. Bu esnada gecequşniñ sesi ortalıqni çınlattı. Gira, terekleriniñ arasından bir qarartı çıqqanını kördi. Ve kendi-kendine: “Bu Salâhiddin bek olmalı”, – deyerek hanumğa haber berdi.

Han qızı saraydan tıxarığa çıqmış edi. Tizlerine qadar suvğa battığı alda, Salâhiddin bek suvniñ kenarında qaltırap turar, Nenkecanı usul ile kendisiniñ quvetli elleri üzerine aldı ve bir top çiçek köterir kibi, zavallı Nenkecanı sarayniñ arqa isarı astından aqqan Küçük suvdan keçirdi. Burada iç bir ses ve seda yoq ve terekleriñ birine bağı turğan Salâhiddin bekniñ atı ise sanki bir şeyden qorqqan kibi ne kişney ve ne de tepine edi. Bir eki daqqa soñra eki sevişmiş vucutlar buradan ğayıp oldılar.

Qaçmağa davranğan Gira, arem odasında pencereniñ parmaqlıqını köterip baqtıqta, yengilçik yükünü eger üstüne yan oturtqan ve qaranlıqta uçar kibi ketken atlını seçe bildi ve biraz soñra at nalınıñ davuşı bir tamam kesildi, ortalıq kene tınçlandı. Parmaqlıq ögünde ayretle baqıp turğan yeudiy qızı Gira da aman ayaq üzerine qalqtı ve merdiven basamaqlarından acele-acele enerek han sarayını terk eyleyüp qaçtı. Bu esnada edi ki, ğaliba sarayniñ bir şeyden haberi oldı, çünki nevbetçi qaravulniñ şamatası ortalıqını ğulğulağa berip saray içinde bir qiyamet qoptı, bir qarışılıq asıl oldı ki, aremde qadın-qızlar ağlaşmağa, qapılar ve sofalar boyunda şamlar yanıp, yarıqlıqlar körünip başladı.

Beri tarafta Salâhiddin bekniñ atı sanki yel ve yaki quş kibi uça. Nenkecan hanum sahtiyan terlikler ile mestur nazik ayaqlarını üzengige güzelce yerleştirip, yigitniñ boynuna sarılaraq, quçağına yatqan. Faqat, fikri iç bir şey üstünde toqtap olamay, öpüşler berdikçe oña em qorqu, em keder ve em quvanç kele. At ruzgâr kibi uça. Taşlar, qayalar közge ilişmey. Salâhiddin bekniñ yıldız kibi parlaq közleri qızniñ qalbine doğru baqalar. Genç yigit kendisiniñ nazik ve lâtif yükünü bağına basaraq: “– Ah, benim qozum! Al kirezim!” – deye ilerilemekte edi.

Yaqınına keldikleri ormanniñ içinden birden-birge sızgırıq sedaları aks etmege başladı. Bular üçümge azır bulunğan ve Salâhiddin bekniñ ordusına mensüp qırq nefer tatar atlısı edi. Olar sağdan ve soldan sızgıraraq kendi seraskerlerini qarşılap çıqtılar. Nenkecan etrafniñ terekler misali parlaq süngüler ile sarılmış oldığını kördi. Atlılar bir taqım qarartılar kibi ardı-sıra dağğa doğru aşıp keteler. Ve genç bek dahi sevgilisiniñ yüzüne çevrilerek fısıltı ile: “– Qorqma, benim canım! Tañ vaqtı biz çölde olacaqmız” – deye yüreği eyecan içinde bulunğan han qızını avundırmaq istey edi.

Dağniñ aşığısında ve qaranlıq dere içinde bir çoq silâ sadaları ve at ayağı patırdıları eşitilmege başladı. Bular han tarafından Salâhiddin bekni tutmaq için kele ediler. Salâhiddin bek işni añlayaraq, kendisine tabiy olğan qırq nefer tatar atlılarına bir kere: “– Aydı! Çufut Qalege doğru!” – deye bağıraraq ilerige areket etmege emir eyledi.

***

Çufut Qaleniñ büyük kenasesinde nisfulleyle (*yarı gece*) duası icra oluna edi ve ertesi saba şabat (*cumaertesi*) ve salıhat (*raatlıq*) küni olacaq edi. İşbu duanı alıp barğan Yehuda Bihim edi. Kenaseniñ tavanına asılı çeşit renkli fenerler duağa kelgenleriñ üzerlerine ve divarlardaki yeudiy dinine tiyişli altın ve kümüş yazılarıñ üstüne köngürt ziyalar bıraqa ediler. İleri safta qartlar iskemleler üstüne oturğanlar. Kenase içinde gürültü ve şamata yoq, faqat arabiyniñ mırıltı ile Tora oqumasından ve mazinniñ ara-sıra bağırmassından şu karaim ibadethanesiniñ içinde kiyik ve titis bir sedalar asıl ola edi. Yehuda Bihim: – “Ay Avraamnıñ, İshaqnıñ, Yaquvnıñ tañrısı...! Ey, cemaat! Köz yaşlarımızı aqızıp biz ellerimizni Sihüne (*Sionğa*) qarşı açalım... Dua idelim... Amin, amin!” – deyerek ellerini qaldırdıqta oniñ aq divarda aks ifrit qara kölgesi de ellerini yuqarığa köterdi. Epsi ağızlardan bir kereden arğanun (*organ*) kibi uzun ve tesirli sedalar çıqmaga başladı. Kenaseniñ eñ art köşesi ki, buraya qandillerniñ yarığı pek az kele edi. İşte, burada genç yeudiy qızı Gira buluna edi. Oniñ qara ve iri közleri işanç ile arabiyniñ üzerine baqıp qalğan. Oniñ közlerinde o derece sevgi ve o qadap cazibeli bir letafet körüne edi ki, mihrabda oqup oturğan arabiyniñ baqışına iliştikçe erksizin közlerini oña tikmekten kendisini tutamaz edi... Gira bulunduğı mekândan ğayıp oldı. Yehuda Bihim Giraniñ ne vaqt ketdiğini körälmedi. Niayet, kenase içinde ibadetçiler ağızından yüksek, qaba ve ötkür sedalar çıqtı. Ve biraz soñra sedalar kesilip, ortalıq tınçlandı. Bu daqiqada edi ki, ańsızın uzaqtan kök güdürdisine beñzer bir taqım gürültüler barlıqqa keldi. Qaya töpesinde qurulğan karaim şeeri ğul-ğulağa

kelip, sedalar ta kenasege qadar eşitilmege başladı. Tışarıdan kimdir qalenin demir qapısını küçlü ura edi. Cemaat kenaseden dağılır eken, qale soqaqlarında kezgenlernin yüzlerinde bir havf ve deşet körünmege başladı. Bir qaç kişi süngüler ile qale qapısına doğru çapıştılar, qapı yanında beklegen qaravullar bağırsır ve qapının tış tarafından: – “Uluğ hanum sultan adı için! Toqtamış hannın qızı adı için..! İçerige biraqınız!” – sesleri eşitildi. İsar köşesindeki qale penceresinden karaimler qapı ögünde qırq nefer qadar atlılar ve öglerinde bir cenkçi yigit ve onun atı üzerinde beyaz çarşafqa bürülmüş bir qız köre ediler ve aman demir qapının zıncırlarını qurtarıp, sürmelerini bir tarafqa iteyerek, qapının qanatlarını eki tarafqa açtılar. Salâhiddin bek qırq nefer yigit ile qalege kirdi. Onun yigitleri aman karaim qaravullarının postlarına yerleşip, karaim nevbetçileri bir tarafqa çekildiler. Qale boyu pek qorqunçlı haberler dağılmağa başlagan edi. Evaldan haberdar olğan ve saçları ağarmış baş haham tayağına tayanıp ve eki arabiy qoltuqlarından tuttuğı alda adımlay-adımlay hanesinin ögündeki yüksek taş qaldırım üstüne çıqtı. Bu esnada qalenin bir tarafından Gira körünip, aşırı çaptığından dolayı soluya-soluya: – “Ah...! Yazıq...! Nişlediñiz sizler... ?” – der edi. Ve şu sırada kenasege ketmekte olğan arabiy Yehuda Bihimnin elinden tutaraq: – “Ah...! Nişlediñiz sizler? Hannın qızı Salâhiddin bek ile qaçıp kelmiştir... Arqadan basqın keliyor... Aybetli hannın ğadabına oğraycaqsınız. Bunun soñu fena olacaqtır...” – deye söylendi. Giranın bu sözlerine iddetlengen arabiy: – “Yalancı! Nege yalan söyleyorsun?” – deye qızının üstüne qıçırdı. Gira ellerini bir-biri içine kilitleyerek ağlaya-ağlaya – “Ah...! Yazıq, balalarıñızğa, yazıq...! Ah, Yehuda Bihim! Yazıqlar olsun saña! Han qızının qalege kirmesine sen sebepçi oldın... Ah, men ne bilirim ya? Sen Nenkecanı sevesin! Men senin tüşlerin de ne dep sandıraqlağanın eşite edim. Sen Hansarayda kezindir eken, közlerin nerelerde kezdiğini men köre edim. Lâkin seni men sevem!!! Yehuda Bihim!... Seni men sevem!” – deye ah ve inilti ete, Yehuda Bihim de ziyade açuvğa minip, Giranı şiddetlice bir tarafqa silkerek kendisi kenasege kirdi.

***

Hansarayın makeme dairesinde divan kurulğan edi. Ğadap ve hışımğa tolu aybetli Toqtamış han büyük tahtına oturğan ve çevresine tolu-qurallı, ellerinde qılıçları olğan yeñiçiler tizilgenler, qalğay ve Nureddin sultan ve vezir-vuzera bekler, şeyhler, ülemalar ve keñeşçiler cümlesi han divanında azır ve yerli-yerlerine oturğan ediler. Divanda yalınız han buyruğı ile evvelce öldürilgen saray bekçisi eksik edi. Saray bekçileri zenci araplar qapılarda al pence divan turalar. Er keste bir qorqu ve bir titreme bar. Haznedar ağa hannın iddetine oğradı. Han azretlerinin iddet ve ğadabını yavaşılatmaq için tatlı şerbet taqdim etken ermeni tabip saraydan quvıldı. Lâkin hannın eñ ziyade ğadabına oğrağan şair Hafiziy efendi olmuş edi. Zamanının sözge usta ve yetkini olğan büyük şair Hafiziy efendi, iç bir maceradan haberi olmağan alda, bir rica hususunda hanğa arz ve başvuru eylegen edi. Faqat hannı açuvğa tolu bir alda körmesi ile evvelkisi kibi yüz bulamayıp, han ögünde oqumaq için tizip ketirgen medhiyelerini bile söylemege fırsat tapamadı ve daa nege oğrağanını añlayalmayıp esini tolap, Hansaray qapısından küç bir al ile çıqa bildi. Başında büyük qavuş ve üzerinde sırma işlemeli qaftan ve onun üzerine qıymetli bir halat ve örnekli tayağına tayanmış olduğu alda, Toqtamış han qorqunçlı bir körünüş ile makeme divanında mahsus tahtına oturğan ve Çufut Qaleden kelecik haberlerini bekley edi. Qomşu Küçük Orda basqaqları ve seraskerleri er taraftan kelip sarayğa toplandılar. Qadı efendiler aşığış ile han yarlıqlarını müürlep ve tamğa basaraq etrafqa yollay ediler. Bu sırada er bir yeri toz içinde qalmış bir atlı asker içerige kirdi ve hannın ayağı ucunda yüzü üzre qapanıp yattı. Han: – “Qale alındımı?” – deye sual ettikte asker: – “Sultanım! Çoq asker fevt oldı (öldi). Biz beş qayta Qalege üçüm ettik, qalege sarıldık... Çufut Qale elge keçmey”, – dedi. Toqtamış hannın açuvı başına çıqıp: – “Aygidi, sizni qorqaqlar! Hain köpekler! Ne demek olsun-menim o qadar askerim öyle qırq dane qancıq ve tikbaşlarğa qarşı kelip olamaylar!” – deyerek elindeki ağıp tayaqni titrep turğan askernin üstüne endirdikte asker arqası üstüne yığıldı. Qapıcı ğazılar zavallını aman makeme divanından tışarığa çıqardılar.

Qart şeyh ül-islâm dahi hannîñ uzurına kelerek onı öptükten soñra: – “Cenap vacib ül-vucud azretleri (*Allah*) vucud-ı şerif haqaniyelerine (*yani Toqtamışqa*) sağlıq ve afiyet ihsan eylesin! Ruhset buyurılır ise arz iderim ki, Çufut Qale alınacaqtır. Lâkin haqanımızğa bellidir ki, Çufut Qale pek alınması küç yerdir. Onıñ içinde bulunğan qırq asker tışarıda qalğan qırq biñ askerden qoruna bilir”, – dedi. Şeyh ül-islâm aqqında er vaqıt yahşı fikirde olğan han onıñ ağzından bu ifadelerini eşitkeni kibi: “Yeter! Bağçasarayda kimse qalmayıp, qudreti olğanlar silâlsın! Çufut Qalege kendim ketecegim!” – deye qatıy üküm ile mecliske soñ qoydı.

Böyleliknen hannîñ emri üzre areket olup, azırlıq körüldi. Bağçasaraynıñ büyük soqağı boyunda halq toplandı. Askerniñ aldında çal bir at üzerine mingen Toqtamış han Çufut Qaleden kendi qızını almaq için kete edi. Haznedar ağa sağına ve soluna aqça tarqata, serasker ne bekler asker ögünde qurallarını şıqırdataraq, hannîñ artından tez-tez kelmekte ve er taraftan: “Alla! Alla!” – sedaları kökke çıqaraq, asker ilerilemekte edi.

***

Qulleleri ve aq isarları ay yarığına ğarq olğan büyük Çufut Qale qayalığı eteginde sepetteki balqurt kibi vızıldap sansız-sayısız tatar askeri toplaşqan ve er tarafta yığın-yığın ateşler yaqqanlar. Atlı ve yayan çapullar gece ücümüne azırlana ediler. Bular arasında kümüş sırma işlemeli yelek ve kamzullar kiymiş ve Qırımniñ yalı boyundan kelgen eñ meşur ve aytuvlı, oq atmağa usta tatlar, üstlerine zırh ve cübbe kiygen ve kümüş taqımlı corğalarğa mingen dağıstanlılar, cenkçi, çerkez batırları ve çöl taraftan kelgen boğday beñizli noğay ordusına mensüp yigitler bulunır ediler:

Bizler tatarız, pek tir atarız

Tirkeş belinde, elde kemani

Yani:

Bizler tatarmız, pek oq atarmız

Sađdaq belinde, yayı elinde, –

misalince üzerlerine oq aletini taqınğan ve tikiçlerini ellerine alaraq omuzlarına arqan atqan bu yigitler minmiş oldıqları bir örkeçli develerni ve kimerleri uzun calınlı ateşköz alaşalarını sağğa ve solğa sekirtip kezeler... Şu qarartılar, yani ay ışığında qarartı kibi körüngeñ şu insanlar ki, tarih saifelerinde şicaat ve batırlıq namını bıraqpı ketken atalarınñ oğulları edi. Ve bu gece öyle bir gece edi ki, dersiñ şu eki dađnıñ arasında melek ül-mevt (*ölüm melegi*) qanatlarını silkip uça edi. Bir baqqanda bir taqım qarartığa beñzegen insanlar, parıldap turğan ay, orman ve qayalar, canlı ve cansız, keçmiş ve kelecük – er şey köz ögünden kelip keçeler... Ne tarafqa baqsañ – bir qıbirdanuv. Er yaqtan atlı ve atsız qarartılar kelip keçeler. Qayda kete bu qara kölgeler ve atlılar?.. Alla bilsin – cümlesi şu qobalar, qayalıq, dađ ve ormanlıqlar arasına tuman içinde ğayıp olup keteler!..

Şicaat ve qudrette misli olmağan Qırım tahtınıñ ve san-soñsız tat, çerkez, noğay ve qıpçaq ordularınıñ erdem ve qudretli akim-i azimi Toqtamış han bu kergin vaziyette ğadaplı baqış ile mahsus çadırınıñ ögünde ayaq üzre turaraq karaim şeerine baqa edi. Onıñ soñ derecege yetken, açuvdan ağarmış dudaqları arasından: “ – Ah, Nenkecan! Menim qızım!” sözleri eşitilir edi.

Han elinen bir işaret bermesi ile dađ arasında bir büyük dübürdi qoptı. Ucsuz-bucaqsız çapul yerinden köçip qaleni qamaçav için qayağa tırmaştılar. Er tarafta süngüler yaltırıp, ava yüzü bulut kibi oqlar ile toldı, bir qiyamet, bir alâmet qoptı!.. Qayalarğa qarşı tırmanıp çıqqan han askerleriniñ üstlerine Çufut Qale isarlarından burçaq kibi taşlar yađa, yuqarıdan bıraqlığan taşlar parça-parça olup tüşer eken, kendileri ile rastkelgenlerni de parçalayaraq aşığığa alıp tüşeler, askerlerniñ müthiş yayđarası, iñilti-gürültü dereninñ içini ve Çufut Qaleni velvelege berdi. Bir zamanlardan soñra biri-birine qarışmağan asker yığını, deredeki büyük dalğalarınıñ iddetnen yalığa çarpıp, birden çekilmesi kibi gürültü ve şamata ve vahşiy nidalar ile Çufut Qale qayalığından çekilerek, qamaçav etmekten çekildi.

Çufut Qale tınc olmuş edi. Bu yerge, yalnız, küçük çarpışmadan soñra aşağıdaki dere içinden öfkelenmiş deñiz dalğalarının şuvuldısına beñzer bir gürüldiler kelip yete edi. Evlerniñ qapılarında qorqqan karaimlerniñ sarargan beñizleri körüne edi. Salâhiddin beknî qorquzması ve Yehuda Bihimniñ ayartuv ve ögülevleri ile olar boysunmağa mecbur olıp, Toqtamış hannî qızını teslim etmege cesaret etmey ediler. Aslında ise Salâhiddin beknî askeri eñ çoqu bir qaç kün daa dayanıp olacaq ve olarnen beraber iddetke kelgen hannî hışım ve ğadabına oğraycaqlar. Salâhiddin bek ise olarğa öz askerinen birlikte han askerleriniñ üstüne qale isarlarından taş atıp qarşılamaq ve qorunmaqni emir ete edi.

Yehuda Bihimniñ hanesinde mum yarığı körüne. Haneniñ arqa taraf odalarınıñ birinde Salâhiddin beknî quvurçıq saçlı başını tizleri üstüne alğan Nenkecan hanum otura edi. Odanıñ orta yerinde al qanlarğa boyangan bir qılıç yata, uyqusızlıq, zamet ve qavğadan ziyade yorulğan genç bek tatlı bir uyquğa dalğan. Nenkecan hanum kendisiniñ ince ve beyaz maramasinen beknî elindeki oq yaralarını sara edi.

Bu esnada qapı yavaşcaq açılıp içerige arabiy Yehuda Bihim kirdi. Zavallı arabiy Nenkecanıñ yanında Salâhiddin beknî körmesinen titremege başlap, qapınıñ çatısına yapışaraq ayaq üstünde tikilip qaldı. Közleri yaş ile tolğan Nenkecan hanum sankim gizli bir ümüt ile Yehuda Bihimge çevrilerek: “Arabiy, ne dersin? Qale ne vaqıtqa qadar dayana bilir?” – dep soradı. Arabiy iç bir cevap bermedi. Nenkecan: “Men bilirim, bizim yigitlerden on danesi ölmüştür... Em karaimlerde bir qarışq bar... Ne dersin? Seniñ dindeşleriñe inanmaq mümkünmidir?”. Yehuda Bihim: “Ah, hanum sultan! Seniñ babañ ne vaqıt olsa da bizden intiqam alacaqtır!” – dedikte Nenkecan hanum: “Ah, öyle ise benim ne qadar elmazlarım ve kıymetli şeylerim bar ise cümlesini sizge beririm! Ah, arabiy! Men şimdiden soñra han qızı olmadığımı unuttanım”, – demesi ile Yehuda Bihim kendi-kendisini toqtatamayıp, inceçikten ah ve iñiltirler etip turğan Nenkecanıñ üstüne şiddetnen atılmağa istedi, lâkin Nenkecanıñ tizleri üzerinde uyğan Salâhiddin bek arabiyiñ bu areketine mania oldı. Zavallı arabiy ne yapacağını şaşırduğundan eki elinen qafasına yapışıp fırlanaraq qalenî kimsesiz soqaqlarına doğru yol tuttu. Yehuda Bihim bu ketişnen qale içinde tek ve yañğız kezip dolaşır – keter, keter, lâkin nerege kettigini kendisi de bilmey edi. Bir daa ne körsin? Üzerine ışıltılı aynıñ ziyası serpilgen qale isarları ve bazı qullelerden bir takım qarartılar enip çıqayatalar. Başqa bir yerlerde ordu qaraqollarınıñ yelpiregen bayraqları ve süngüleri parılday. Söz qısqası, er bir adımda böyle şey köre-köre arabiy ahır-soñu kendisini taş merdivenler üzerinde taptı. Basamaqlar üzerinden yürerek doğru Çufut Qale yoquşından aşağığa endi.

Aşağı tarafta, qaranlıq bir köşede Yasafut vadiysi körüne ve yerli yaşavcılarınıñ “Balta tiymezi” deye adlandırğan mezarlıqniñ bilmem qaç yüzyıllıqlardan beri balta yüzü körmemiş tereklikleriniñ ara yerlerinde aq mermer sandıq taşlar seçilir edi. Olar şu taşlar edi ki, olarnıñ altında topraqqa dönüp toz olmuş Yehuda Bihimniñ keçmişleri ve karaim milletiniñ ecdatları yata ediler. Qara arabiy burada ayaq üzre tura qaldı. Mezarlar arasından onıñ qulağına bir ses kelir ve ses kettikçe yükselir edi. Yehuda Bihim diqqatnen qulaq salğanda: “Yazıq... Yazıq saña, ey dönmeşek!.. Yazıq seniñ kibi Sihyonniñ (*Sionniñ*) isarını yaqıp harap etken melünge!.. Muqaddes qaleñizni ecnebiylerge terk etesiniz. Yarın onıñ taşı taş üstünde qalmaycaq... İbadethaneye, aziz Urşelim (*İyerusalim*) kenasesine ümet ve riayet qalmadı... Qadınlar, balalar esir olayatalar... Ah! İsrail oğulları ne alğa keldiler! Eşitesiniñmi, nasıl ağlaşalar? Qulağıña kirmeymi olarnıñ ah ve fiğanı! Siz üstüñizdeki urbalarıñızni yırtıp ağlañız... Başıñızğa toz ve topraqlar saçıñız... Siziñ bılaşıq kemikleriñiz atalar mezarlığında yatmaycaqlar. Olarğa muqaddes Yasafut mezarlığına defn olunmaq müyesser olmaycaq...” deyerek ğayıptan şu kederli sözlerni eşitti. Gece qaranlığında bellisiz birisi ağzından çıqqan bu qorquzıcı sözlerni eşitmesinen Yehuda Bihimniñ vücudında bir elem ve fena bir qorqu barlıqqa keldi ve ayqırıp: “Ah, cemaatniñ qanı benim qarşımda tökülecektir... Şimdiden soñ maña ve benim neslime lânet olsun! Yoq... Yoq!... Danuniñ nesli benim elimden yitmiş olduğımı istemem!” – deye kendini

adlandırdıkları odadır ki, onıñ içine birinci odadan keçip kirilir ve birinci odadan bir arşın miqdarı alçaqtadır. Bu odada qabaatlılarnıñ ceza ve idamına (*öldürilmesine*) mahsus yer eken. Hannıñ emri ile Salâhiddin bek bu yerge bıraqlığan edi. Vucudı ezilgen ve yaralanğan yigit bu apishaneniñ içinde uyqusız bir alda yata edi. Qobanıñ kirli divarları ve alçaq tavanı onıñ mecalsiz vucudını sıqa edi. Odanıñ divarında qayadan kesilgen ve pencerege beñzer bir delik bar. İş bu delikten küneşniñ ziyası yer túbünde lâhad kibi qazılğan qaranlıq taş qobanıñ içini aydınlata ve onıñ taban altında sasımağa başlağan insan başları yata ediler.

Salâhiddin bek çabalay-çabalay taştan kesilgen pencereniñ ögüne keldi. Pencereden etrafını seyir ete, aşığıdaki yeşillengen ormanlıq ve qarşı yaqlarda kökke uzanıp ketken sarımsı renkli geniş qayalıqlar közü ögünde tura ediler. Lâciverd kökniñ iç bir noqtasında bir bulut parçaçığı yoq. Salâhiddin bekniñ yüzüne sıcaq bir ruzgârçıq ese – şu qadar lâtif ve mulâyim ki, genç yigitniñ sevgilisi onı nasıl ohşağan olsa, ruzgâr dahi onı öylece ohşamaq ve avunç bermek istey ve Salâhiddin bek yalıñız: “Ah, Nenkecan! Nenkecan!” – dep tura edi. Vucudını sarğan arqanlar ve buğavların acısı zametten ziyade onıñ ruhunu raatsız etip, usandırğan şey ümitsizlik ve tüşkünlik edi. Salâhiddin bek iqtidarsız bir alda oturdığı bir pencere ögündeki geniş taş üzerine yıqıldı. Salâhiddin bek avada vıznen qanatlarını sallayaraq bir qartal quşniñ uçıp kete yatqanını köre edi. “Ah, eger mümkün olsa da, şu quşniñ artından avada uçaraq uzaqlarğa ketsem... Ebet, erkin çölge çıqsam da, cananımnıñ ah-u zar etip turdığı yerlerge barıp yetsem!.. Ah, benim bülbülim şimdi nerelerde, aceba? Altın qafes içinde çırpına ekenmi? Onıñ bulundığı yer benim yattığım qaranlıq zindandan raatlı ekenmi, aceba?” – deye kendi-kendine tüşüne edi. Bu esnada qapınıñ demir sürmeleri alınıp, gürüti ile açıldı – qoba içine üç moğol kirdiler ve Salâhiddin bekni yaqalap arqaları sıra alıp kettiler. Açılğan qapınıñ qarşısına kelgende Salâhiddin bek ikinci bir qobanı kördi. Bu qobanıñ tör yerinde kilimler ile tüşengen geniş set üzerinde başları sarıqlı ve üstlerine alaca halatlar kiyingen yarğuci ve qadılar sıranen oturğanlar. Olarnıñ çevresini, ellerinde baltalar tutqan nevbetçiler quşatqanlar.

Nice acınıqlı sesler ve tüşkün iñiltiler eşitken qobadır bu qoba! Çoq insanlar nice eziyet ve cebr-cefalar çektikten soñra kendi qabirlerini burada bulmuşlardır. Onıñ taş divarlarına bütün qanlar serpilmiş ve toprağı qanlarğa boyanmış... Kim bilir iş bu qorqunç qobanıñ bizge bellisiz nice-nice acayıp sırları bardır...

İşte, bizim Salâhiddin bek şu qobada Altın Ordunıñ amansız Toqtamış hanı tarafından idam olunıp, iş bu cellâthanede canını teslim eyledi:

Kim öldi aşıqlardan böyle ölümnen? Yoqtır hayır aşıqqa ölümnen başqa.

***

Bundan soñra cesür yigitniñ vucudı degil, attı adı bile ortadan qalqıp unutuldı. Ve tek Salâhiddin bekke dostluq etken qırq batırnıñ namlarına bir hatire olmaq üzre eali arasında Çufut Qaleni “Qırq er” dep adlağanları eşitilgendir.

Arabiy Yehuda Bihim doğdığı şeerden ğayıp olaraq bir daa nam ve nişanı eşitilmedi. Karaimlerde kendileriniñ genç hahamlarını bir daa körip olamadılar. Zavallı Yehuda Bihimge Yasafut deresi içindeki Balta Tiymez karaim mezarlığında ecdadınen birlikte defn olunmaq qısmet olmadı. Lâkin merume Nenkecanıñ Çufut Qaledeki qabiri üzerine Toqtamış han büyük bir türbe bina qıldırılmış edi.

İkâyeniñ soñu.

Raqam ül-haruf bir kün mezkür türbeyi ziyaret için Çufut Qaleye kitmiş edim. Türbe-i mezküre Çufut Qale harabatı ortasında tek ve تنها hal-ı sükütte bulunub, mazınıñ surur ve yasından haber verir bir şahid kibi turuyor. “Nenkecan hanım türbesi” arap usul-ı mimariyinde yapılmış güzel bir binadır. Anıñ qapısınıñ, etrafında hatt-ı süls ile ihadis-i şerife mehkükdir. Ve

türbeniñ içinde mermerden bir sandıq taş mevcut olub, üzerinde ekseri hurufı murur-ı zaman ile silinmiş ve şu satır minuştır:

“Hezih-i revzat ül-melike ül-azime Nenkecan hanum bint-i Toqtamış han ve qadd tevfiye fi şehr-i ramazan ül-vaqiy. Fi hamm ehad ve erbaine ve semen”.

Tercimesi:

“Bu cennet bağıdır ulu Toqtamış hannıñ qızı melike Nenkecan hanumnıñ ölümü oldı ramazan ayında, sekiz yüz kırq birde.” (İcriy 841-ci yıl – miladiy 1437-ci yıldır.)

Şu dört-beş asırdan beri taştan şeerniñ içinde turan aq türbeyi ziyaretten soñra zaman-ı evelde üküm ve idam mahali olup ve alâ Çiñlı qoba tebir olunğan mağaranı dahi gidüp körmüş edim. Anıñ acayip manzarası alâ közüm ögünde turuyor:

*Cem-ü camnı nüş etti – keçti neçe biñ Rustem
Ol bezmgir – baqiy alem yene bu alem.*